АЗӘРБАЈҸАН ГӘНҸЛӘРИ

1919-ҹу илдән чыхыр

Азәрбајҹан ЛККИ МК-нын органы • Молодежь Азербайджана орган ЦК ЛКСМ Азербайджана

№ 9 (7593) Ҹүмә ахшамы, 23 јанвар 1969-ҹу ил Гијмәти 2 гәпик

М. Мүшфиг

Һәјат вә сәнәт ешги

МИКАЈЫЛ Мүшфигин үрәји одла долу иди. Бу од һеч заман сөнмүрдү. Онун өзү инди һәјатда јохса да, анҹаг үрәјинин оду јенә вардыр вә о, бу күн дә сөнмәмишдир. Сабаһ да сөнмәјәҹәкдир.

Бу одун шө'ләсини көрмәк мүмкүн дејилдир. Ону дујмаг вә үрәкдә һисс етмәк олар. Бунун үчүн шаирин әсәрләрини диггәтлә охумаг лазымдыр. Бу сөнмәз од онун әсәрләриндә галмышдыр. Өзү дә әбәдилик галмышдыр. Шаирин һәр сөзү бир гығылҹым иди, бу гығылҹымларын бирләшмәсиндән јаранан ше'рләр, илләр кечмәсинә бахмајараг өз тәравәт вә парлаглығыны һәлә дә итирмәмишдир.

Мүшфиг өмрүнүн сонуна гәдәр белә бир одла јашамышдыр. О, Лермонтов еһтираслы бир шаир иди. Онун кими, һәјатдан тез кетмәсинә бахмајараг, бизим әдәбијјатымызын тарихиндә мә'налы вә дәрин бир из бурахмыш, заманын, дөврүн нәбзини тутуб, мүһүм вә ҹидди мөвзуларда гијмәтли әсәрләр мејдана чыхармышдыр. Онда Бајрон чылгынлығы да варды. Һәр күн ше'р јазыр, јорулмаг билмирди. Чүнки ше'р онун үчүн јашамаг, севинмәк, ганадланмаг, инсанлара хидмәт етмәк демәк иди.

Шаир һәјата елә гајнајыб гарышырды ки, көрдүјү, дујдуғу бүтүн көзәлликләри дәрһал ше'рә кәтирмәјә чалышырды. Санки о, тәләсирди, гәлбиндә елә ҹошгунлуг варды ки, бир ан белә раһат олмурду. Јазмамыш, синәсиндә гајнајан дујғулары вәрәгләрә бошалтмамыш јазы столундан ајрыла билмирди. О, сысга булаг дејилди, гүввәтли бир чај кими иди: сијаси руһлу, илһамлы, одлу ше'рләр, тәмиз севки дујғулары илә долу гошмалар, ҹошгун, парлаг поемалар, ушаглар үчүн нағыллар јарадыр, тәрҹүмәләр едир, бу гәдәр кәркин ишләмәсинә бахмајараг гәтијјән јорулмаг нә олдуғуну билмир, даһа чох әсәрләр јазмаг ешги илә јашајырды.

М. Мүшфиг һәјата вурғун иди, һәјаты севирди. Буна көрә дә һәјатын көзәлликләринә көз јума, онлары дујмаја билмирди. Кичик бир дујғу белә онун синәсиндә тәлатүмә кәлирди. Мүшфигин гәлбиндәки поетик гығылҹымлар елә парлаг, елә рәнкарәнк иди ки, гөвсү-гүзеһ кими иди. Онун һәјата күчлү мејли өтәри, кечичи, тәсадүфи бир мејл олмамышды. Шаир һәјатын дәринликләринә енә билмиш, ән инҹә нөгтәләрә әл атмағы баҹармышдыр.

Јағышы, булуду, мешәни тәсвир едәркән, тәкҹә поетик лөвһә јаратмагла кифајәтләнмәјән шаир, инсаны һәјата, јашамаға, көзәллијә чағырыр. Белә ше'рләрдә сакит тәсвирдән даһа чох, бир гајнарлыг, ҹошгунлуг, еһтирас вардыр. Һәјат ешги күчлү олдуғу үчүн бу ше'рләрин јаратдығы тәәссүрат да күчлүдүр. Мәшһур «Күләкләр» ше'рини охујаркән бу ше'рин руһунда күчлү һәјат ешгини, еһтирасыны дујмамаг гејри-мүмкүндүр.

Истәр севкидән, истәр тәбиәтдән, истәрсә дә башга мөвзулардан бәһс едәркән шаир өз ше'ринә садиг галыр, ејни ритми, ејни аһәнки, ејни ҹошгунлуғу сахлаја билир. Мүшфиг диварлан асылмыш бир тарын сүкут ичиндә галмасына дөзмүр, нәгмәләр ганадында учмаг истәјир. Онун шаир гәлби «һәјатын далғалары үзәриндә рәгс еләјир», буна көрә дә сүкунәтә, раһатлыға, тәклијә јаддыр. Һәјат Мүшфиг үчүн әјләнҹә, зөвг-сәфа дејилдир. О, бош-бошуна, мә'насыз, әсудә, амалсыз, гајәсиз јашамағы әлејһинәдир.

> Һәјат ишдир, дөјүшдүр, сәадәтдир, әмәкдир,
> Билә-билә бунлары, дајанмаг нә демәкдир?
> Нә демәкдир дүнјада тез гарыјыб гоҹалмаг?!

Һәјаты севмәк М. Мүшфиг үчүн мүбаризә демәк иди. Одур ки, јени ахына гошулараг дөврүн, заманын сәсинә өз ше'рләри илә сәс вермәјә билмәзди. Јени гуруҹулуг дөврүнү, даһа көзәл һәјат угрунда чалышан зәһмәт адамларыны тәрәннүмә башлајан шаир, бизим социалист һәгигәтләринә биканә олмур, «бизимдир каинат, бизимдир һәјат» дејә бүтүн варлығы илә мүбаризәјә гошулур. Јашадығы дөврүн руһуну поезијаја кәтирмәк истәјән шаир, ејни заманда Вәтәнин сабаһы илә, кәләҹәклә бир нәфәс алыр.

> Бәхтијардыр о шаир ки,
> Рүбабында мүһитинин маһнысыны чағырыр,
> Сонра бүтүн кур сәсилә
> кәләҹәјә һајгырыр.

Мүшфиг һәјаты дәрин ешг вә мәһәббәтлә севдији кими, сәнәти дә ејни ешг вә мәһәббәтлә севирди. Бу ики севки үрәјиндә бирләшиб бөјүк севкијә чеврилмишди. Ики нәһрин ашыб-дашмасындан онун гәлбиндә тәлатүмләр, бурулғанлар, туфанлар, нәҹиб вә бөјүк дујғулар јаранырды. Һәјатын көзәлликләрини вә инсан үрәјинин ән улви дујғуларыны инҹәликлә, һәссаслыгла поезијаја кәтирән шаир, онлары елә чанлы, елә парлаг верә билмишди ки, бу поезија охуҹу үчүн һава вә су кими олмушдур. Мүшфиг өз ше'ринин гаршысында «көзәлләш», «инҹәләш», «дәринләш», «садәләш», «силаһлан» кими нәҹиб вә бөјүк вәзифәләр гојмуш, бунлара бүтүн јарадыҹылығы боју шәрәфлә әмәл етмишдир. О, «көнүлләр дүнјасындан хәбәрдар олмағы, сәнәткар олмағы» бөјүк шәрәф сајмышдыр. Буна көрә дә «ше'р јазмагла кечән күнләрини ән вәфалы күнләр сајыб» сәнәтә улви, мүгәддәс бир шеј кими бахмышдыр. О, күнләрини ше'р јазмагла кечирдији үчүн һәјат көзәлликләринә тамаша етмәјә, ондан зөвг алмаға вахт тапа билмир. Бу заман о «вәфалы күнләри»нә мүраҹиәтлә дејир:

> Бахыб булудлара күлүмсәмәкчин,
> Севки нәғмәләри бәстәләмәкчин
> Мәнә мүсаидә верәрмисиниз?

Көзәлдир! Ше'рлә кечән күнләриндән мүсаидә истәјән шаир һәјата даһа чох јахын олмаг, көзәлликләрә дојунҹа тамаша етмәк, кәзмәк, көрмәк, дујмаг, таныш олмаг ешги илә јашајыр. Беләликлә, шаирин гәлбиндә олан ики нәһр арасында гырылмаз вәһдәт, мөһкәм бағлылыг вардыр.

Микајыл Мүшфиги јашадан бу бөјүк һәјат вә сәнәт ешги иди. Бу ешг олмадан шаирин варлығы һаггында дүшүнмәк гејри-мүмкүндүр. О, күнәш вә торпагла јашајан бир ағаҹ кими иди, јарадыҹылығы башдан-баша елә чичәкләнмишди ки, бу чичәкләр фәрәһ, севинҹ, ишыг кәтирирди.

Анадан олмасынын 60 иллик јубилејини гејд етдијимиз шаир бу күн сағ ола биләрди. О, бу өмрүн јарыдан чохуну јашамамышдыр. Анҹаг онун өз јубилејинә бу күн гүдрәт вә мәтанәтлә кәлдијини, әсәрләринин јени бир тәравәтлә сәсләндијини көрдүкҹә севинмәмәк олмур. Һәјат вә сәнәт елми илә јашајан Микајыл Мүшфиг әсил гүдрәтли шаирләрә мәхсус бир һәјат јолу кечиб, јарадыҹылығы илә азәри әдәбијјатынын тарихиндә шәрәфли вә мә'налы бир сәһифә ачмышдыр.

Тофиг МАҺМУД.

МҮШФИГ

Илк лајласы, сон сөзү
Нәгмә олан бир елин
Ишыглы сәси Мүшфиг.
Јазда һарај гопаран,
Ҹилов билмәз бир селин
Мәгрур нәгмәси Мүшфиг.

Сәси һәр сәсә догма
Ше'ри һәр кәсә догма
Гоҹаман Низамини
Шаир нәвәси Мүшфиг.

Телман ДӘМИРОВ.